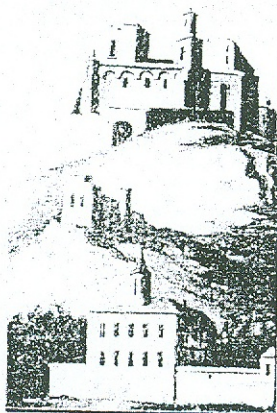

Zastavení čtvrté – v kapli svatého Bartoloměje na zámku pod hradem Žampachem

*A svět se zpěvem rozezněl,
nám narodil se Spasitel!
Ó, jasné světlo lásky tě
z nebe nám nesou andělé.
Zněj Boží sláva na nebi,
pokoj všem lidem na zemi...*

(z vánoční koledy)

To určitě neřikám poprvé, že kraj kolem Žampachu je mimořádně kouzelný. Mne alespoň přitahuje odedávna, a tak jsem i v tomto nevlídném zimním období využila

příležitosti podívat se do míst, kde jsem před tím nikdy nebyla, totiž do kaple sv. Bartoloměje. Je součástí raně barokního zámku pod hradem. Dnes je v něm umístěn ústav pro mentálně postižené (už téměř 40 let) a má název Domov pod hradem

Je 8. prosince léta Páně 2004 a my se jedeme podívat na živý betlém, který se má odehrávat právě před kaplí. Přiznám se, že mívám z tak neobvyklého prostředí trochu obavy, ale ty se brzy rozplyvají. „Herci“ zvládají své role, počínají si naprosto přirozeně, králové dokonce přijíždějí na opravdických živých koních, atmosféra je navýsost pozitivní a dojemná, citlivě dotvářená klidnou reprodukcí hudbou, ale i naživo, to když zpívá u jeslí ústecký dětský sbor Čtyřlístek krásné koledy.

Teď se mi nechce pouštět se do nějakého srovnávání s bombastickým zahájením tzv. Ústeckých Vánoc, ale znáte mne – musím si prostě „smočit“.

Tedy v Ústí byli psi i já totálně vyděšení. Co mne to vůbec napadlo jít v tuto chvíli přes ústecký rynek? Copak moje malíčkost, ta mohla na rozdíl od čtyřnohých přátel uvázaných na vodítku prchnout po Malých Hamrech směrem k domovu před neuvěřitelným hlukem. Nicméně i tak jsem byla celkem dvakrát zastavena příslušníkem městské policie s varováním, ať se nedotýkám zábradlí pod podloubím, a podruhé pro mne s dost absurdním upozorněním – to když jsem přicházela Kostelní uličkou -, že tady toho moc nevidím! To nejhorší ovšem teprve přišlo: petardy, ohňostroj, ohlušující „hudba“ jako u kolotoče – však tam také nechyběl. Ústecké Vánoce!!! Hlučné a bezduché.

Ale vraťme se raději pod Žampach. Co mne překvapuje nejvíc, je přívětivé a laskavé prostředí. To vnímáme na každém kroku – u občerstvení, při prodeji krásných uměleckých předmětů chovanců, ať už jde o tkané textilní výrobky, svíčky nebo keramiku. (Tě jsem nedolala a měla hned dva krásné dárky pro vnoučata.) Velmi zajímavé byly i abstraktní obrazy jednoho z chovanců.

Než skončil program u jeslíček, nahlédneme do zámecké kaple, zatím prázdné. Interiér předčil naše očekávání. Restaurovaná kaple slouží nyní jako krásný koncertní sál – však zanedlouho začne koncert. Musím si znovu povzdechnout, že takový Ústí nemá.

Velkou uměleckou hodnotu představuje zejména oltářní obraz sv. Bartoloměje, který byl nedávno také restaurován. Na kameni, na němž světec spočívá pravou nohou, je datum 1678. Mladší jsou sošky andělů. Dále jsou v kapli zavěšeny dva protějškové obrazy sv. Josefa a sv. Anny, rovněž restaurované. (K obrazu sv. Josefa se ještě vrátím – trochu mi zamotal hlavu.) Nádherný interiérový doplněk tvoří dva skleněné lustry z komnat zámku, cenná je i řezbářská práce na původních dveřích. To všechno vytváří vynikající prostředí pro umělecká vystoupení.

Vpravo před kaplí upoutala naši pozornost nasvícená barokní pískovcová socha Krista z roku 1758, původně umístěná u staré silnice do Hnátnice, několikrát velmi hrubě vandalsky poškozená.

Než dojde na naše malé, téměř detektivní pátrání, chtěla bych

se zmínit o významné historické osobnosti dr. Františka hraběte Lützowa, jehož život a dílo jsou přímo spojeny se žampašským zámkem.

Hrabě Lützow (nar. v Hamburku 1849) byl jedním z největších zastánců a propagátorů českého národa na přelomu 19. a 20. století a přestože byl původem německý šlechtic, zvolil si nakonec český národ za svůj vlastní. Zastával významné pozice v říšském politickém životě zejména jako diplomat, až se nakonec věnoval pouze soukromému studiu české historie a literatury. Za první světové války pobýval v neutrálním Švýcarsku, kde 1916 umírá. Na žampašském zámku žil od roku 1884 se svou manželkou (ta až do roku 1932). Lützow propagoval českou kulturu svými knihami, články a přednáškami zejména v Anglii a Americe, mluvil i na půdě amerického Kongresu. Jeho intelektuální znalosti a kulturní rozhled byly obdivuhodné. Ovládal např. osm cizích jazyků. Pro svou činnost byl dán pod policejní dohled. Na žampašském zámku vznikla většina jeho děl, jeho pracovna je umístěna v Památníku národního písemnictví na Strahově. Pamětní desku najdete hned před vstupem do zámeckého areálu (odhalena 2001).

Samotný zámek je nevýrazná jednopatrová budova, která vznikla pravděpodobně z původní tvrze jako rezidence jezuitů. V roce 1884 koupila žampašský velkostatek Anna Gustava Lützowová a došlo k poslední větší přestavbě zámku a úpravě zámecké zahrady. V roce 1933 zdědila zámek Henrieta Campo – Franco, v roce 1945 byl zkonfiskován a stal se majetkem státu. V polovině 80. let byla zrušena kaple a měla být přebudována na tělocvičnu. Do dalších podrobností nebudeme zabíhat, protože máme před sebou ještě malé pátrání.

Mne samozřejmě nejvíc zajímalo, zda by byl k vidění obraz, na němž má být zachycena původní podoba Žampachu, hrádku Chudoby a rezidence. O tom se zmiňují některé publikace. V jedné jsem se odčetla, že obraz má být uložen na ředitelství ústavu soc. péče.. Pokusíme se tedy zapátrat tímto směrem.

Zatím si prohlížíme bohatý materiál ze života chovanců a na chodbě věnujeme pozornost starým obrázkům a reprodukcím z původního zámku. A představte si, že se ke mně najednou hlásí – a to považuji za zcela zvláštní shodu náhod – právě ve chvíli zkoumání reprodukcí hledaného obrazu – velmi příjemná mladá paní jako moje příbuzná!

Rychle jsem musela v duchu spustit film o příbuzenských vztazích a kupodivu jsem si vybavila i její jméno. Hbitě jsem poprosila, zda bychom mohly vidět v některé kanceláři hledaný obraz.

Podívala se na mne s netajeným úžasem a překvapením a já si samozřejmě pomyslela v tu chvíli, že je obraz dávno ukraden, ale ona povídá:

„A vy jste si ho v zámecké kapli nevšímla? Tam přece jak je Josef!“ Odpověděla jsem diplomaticky, že Josefa jsem viděla, ale že bych tentokrát raději zpodobnění těch zřícenin. Ale abych to neprotahovala. Ten hledaný obraz Žampachu je totiž pouhý detail velkého obrazu sv. Josefa v jeho levé dolní části, který bývá reprodukován samostatně. Vracím se tedy zpátky do kaple a objevuji ho s jistou námahou, protože se olejomalba leskne a onen detail je navíc stíněn vánočním stromem. Ale je tam! K nedorozumění došlo právě nepřesným údajem, jako by šlo o samostatný obraz. Takže správné vysvětlení nyní nabízím:

Domnělý obraz Žampachu, hrádku Chudoby a rezidence je detail obrazu sv. Josefa, který se dnes nachází v kapli sv. Bartoloměje.

Tak a teď už je to s veškerou akribií (akribie = vědecká přesnost a pečlivost). To jsem si oddychla!

V té chvíli se do kaple pomalu začínají trousit první návštěvníci večerního koncertu...

Helena Frimlová
prosinec 2004

Autorce článku o zámecké kapli v Žamberku (otištěno v prosincovém čísle – 54/2004) Heleně Frimlové došlo poděkování za zájem o kapli spolu s vánočním přáním od pana barona Parishe.